

Література.

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент /И. А. Бланк – М.: МП "ИТЕМ" ЛТД, "Юнайтед Лондон Трейд Лимитед". – 1995. – 448 с.
2. Вітряк Т.Б. Використання кластерного аналізу при обґрунтуванні стратегій розвитку галузі рослинництва / Т. Б. Вітряк // Економіка АПК – 2012. - №11. – С.139 – 145.
3. Захарченко В.І. Визначення рівня інвестиційно-інноваційної привабливості регіону / В. І. Захарченко, М.О. Акулюшина // Економіка: реалії часу – 2012. - №3-4(4-5). – С. 157-166
4. Ключник А.В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія / А. В. Ключник. – Миколаїв: Дизайн і поліграфія, 2011. – 468с.
5. Пістунів І.М. Кластерний аналіз в економіці: навч. посібник // І.М. Пістунів, О.П. Антонюк, І.Ю. Турчанинова – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2008. – 84с
6. Смачило І.І. Кластерний аналіз показників сталого розвитку підприємств / І.І. Смачило // Технологический аудит и резервы производства – 2013. - №2/2(10) – С. 36-40
7. Статистичний щорічник Львівської області за 2012 рік :стат. зб / Головне управління статистики у Львівській області; [під ред. С.І. Зимовіної]. – Львів, 2013. – Ч.1. – 368 с., Ч.2. – 288 с.

УДК 65.051.32

ДОСЛІДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ ТА ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

БОГДАНОВИЧ О.А., ЗДОБУВАЧ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА

Одна з особливостей діяльності сучасних агроформувань – це кількісна і якісна недосконалість галузевої структури виробництва в них, що спричиняє випуск неконкурентоспроможної продукції.

One of features of activity of modern agrarian enterprises is quantitative and quality imperfection of branch pattern of production in them, that causes producing of uncompetitive products.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблеми структурної перебудови економіки України в сучасних умовах набули

---

* Науковий керівник – Шиян Д.В., д.е.н., професор

особливої гостроти та практичної значимості.

Труднощі з удосконаленням галузевої структури характерні, безумовно, не тільки для народногосподарського рівня, хоч саме на цьому рівні в першу чергу мають створюватися умови для розвитку агропромислового комплексу. Ця проблема має чітко окреслений галузевий характер [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання спеціалізації сільськогосподарського виробництва та пошуку оптимальної структури завжди привертала увагу дослідників аграрної економіки. Формування та подальший розвиток теорії спеціалізації пов'язані з іменами таких вчених, як М.П. Александров, В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, М.В. Васильєв, Л.В. Канторович, В.С. Немчинов, П.Т. Саблук та ін.

Основою налагодження сталого розвитку ефективного й рентабельного функціонування організаційно-правових структур є фактори, пов'язані з виробничим процесом. Виробництво є ядром фінансово-господарської діяльності агроформувань [2].

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва шляхом удосконалення його структури пов'язане із необхідністю забезпечення продовольчої безпеки регіону та його економічного розвитку.

Одна з особливостей діяльності сучасних агроформувань – це кількісна і якісна недосконалість галузевої структури виробництва в них, що спричиняє випуск неконкурентоспроможної продукції.

Означена проблема особливо актуальна в умовах зростання конкуренції на аграрному ринку, що ускладнює процес реалізації продукції для місцевого виробника та, відповідно, погіршує його фінансове становище [3].

Формулювання цілей статті. Мета статті. Важливого значення набуває розробка теоретичних засад удосконалення організаційно-виробничого механізму функціонування сільськогосподарських підприємств і практичних пропозицій щодо оптимізації галузевої структури виробництва з урахуванням комплексу економічних, соціальних та природно-екологічних факторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб зрозуміти основні тенденції зміни складу та структури товарної продукції в розрізі галузі, розглянемо цей показник на прикладі окремо України та Харківської області. Для цього будемо використовувати дані за 2005, 2010, 2011 та 2012 роки.

Даний період охоплює 8 років і дає можливість в цілому оцінити структурні зрушення в аграрній сфері економіки.

В першу чергу звертає на себе увагу факт суттєвого нарощення питомої ваги галузі рослинництва. В сільськогосподарських підприємствах України її питома вага зростає з 57,8% у 2005 р. до 73,3% у 2011р. та до 76,4% у 2012р. В той же самий час питома вага галузі тваринництва за цей період скоротилася відповідно з 34,8% до 23,4% та до 20,7%.

Загальне скорочення відповідно складало 4,5%.

Також зменшилася питома вага послуг, які надавали сільськогосподарські підприємства різним організаціям та особам. Якщо у 2005р. вони займали в структурі товарної продукції 7,4%, у 2012р. тільки - 2,9% [4].

Ситуація в сільськогосподарських підприємствах області мала подібні тенденції до ситуації в цілому по Україні.

Питома вага галузі рослинництва за період, що аналізується, зростає з 60,6% у 2005р. до 80,1% у 2012р. А питома вага галузі тваринництва за цей час зменшилася з 34,4% до 17,7%. Тобто можна констатувати, що темпи зменшення ваги галузі тваринництва були значно вищими ніж в цілому по Україні. Також скоротилися і послуги сільськогосподарських підприємств з 5% до 2,3%. Таким чином, ми маємо ситуацію, яка в першу чергу характеризується нарощуванням обсягів.

Все це в кінцевому випадку негативно впливало на питому вагу галузі тваринництва в структурі товарної продукції, виробництва галузі рослинництва і стагнацією галузі тваринництва.

Таким чином, головні трансформації зміни, які відмічаються в структурних зрушеннях при виробництві товарної продукції, пов'язані з зростанням питомої ваги галузі рослинництва. Безумовно викликають інтерес ті процеси, які призвели до подібного результату в середині самої галузі.

В складі і структурі товарної продукції галузі рослинництва в Україні за 2005-2012рр. зразу необхідно відмітити, що були взяті головні складові даної продукції, які мали товарний характер (без кормових культур).

Одна з головних тенденцій, яку можна відмітити, стосується зменшення питомої ваги зернових і зернобобових культур у 2012р. порівняно з 2005р. з 59,4% до 52,7%. Але, якщо розглядати ситуацію, порівнюючи з 2010р., то ситуація буде дещо інша, а саме – збільшення питомої ваги зернових і зернобобових культур з 47,15 до 52,8% відповідно [4].

В середині даної групи культур необхідно відмітити дві головні тенденції. Перша з них пов'язана із зменшенням питомої ваги

пшениці з 30,5% до 19,95 у 2012р. та збільшенням за цей період часу питомої ваги кукурудзи на зерно з 10,6% до 25,6% - або на 15%. Також суттєвого зменшення зазнала питома вага ячменю з 13,4% до 5% (відповідно). Що стосується сояшнику, то по даній культурі маємо стрімке зростання її долі в обсягах реалізації, а саме з 15,2% у 2005р. до 21,6% у 2012р. Але найбільшими темпами збільшуються обсяги реалізації ріпаку. Якщо у 2005р. його питома вага дорівнювала 1,5%, то у 2012р. вже 5,0%. А в абсолютному вираженні обсяги реалізації ріпаку за період, що аналізується, зросли у 25,8 рази.

Суттєвого зменшення серед технічних культур зазнала питома вага цукрових буряків. Вона скоротилася з 9,6% у 2005р. до 2,9% у 2012р. Це була найменша величина за весь період дослідження. Фактично вона в значній мірі характеризує ту кризу, яка охопила сьогодні цукрову галузь [4].

Що стосується інших складових, то їх зміни були не суттєвими і не впливали в значній мірі на обсяги товарної продукції.

Відмічені тенденції дають загальні уявлення про структурні зрушення по сільськогосподарським підприємствам України.

Відносно товарної продукції рослинництва по підприємствам Харківської області за період, що досліджуємо, можна зробити такі висновки: група зернових культур має тенденцію до зменшення – питома вага пшениці зменшилася з 31,4% у 2005р. до 21,3% у 2012р., питома вага ячменю також зменшилася з 13,3% до 5,3% за той же період. Що стосується питомої ваги кукурудзи на зерно, то маємо тенденцію збільшення – з 7,5% до 15,2% відповідно за той же час.

Питома вага товарної продукції сояшнику по підприємствам Харківської області значно зросла – з 22,5% у 2005р. до 41,0% у 2012р.

Обсяги реалізації ріпаку по Харківській області збільшилися в абсолютному вираженні у 4,3 рази за період, що досліджуємо, - з 0,1% у 2005р. до 0,7% у 2012р.

Зміни відбулися також і серед технічних культур – питома вага цукрових буряків зменшилася з 12,9% у 2005р. до 2,0% у 2012р. Така ситуація по Харківській області аналогічна ситуації взагалі по Україні, це також наслідки кризи, яка охопила всю цукрову галузь в країні [4].

Що стосується обсягів реалізації овочів у Харківському регіоні, то їх питома вага в структурі товарної продукції зросла з 0,1% у 2005р. до 2,3% у 2012р. та до 3,5% у 2010р.

Відносно інших складових, то їх зміни були не суттєвими і в значній мірі не вплинули на обсяги товарної продукції по сільськогосподарським підприємствам Харківської області.

В структурі товарної продукції тваринництва по сільськогосподарським підприємствам України в цілому за період з 2005р. по 2012р. відбулися деякі зміни.

Галузь тваринництва в Україні зазнала значних змін за цей період. Якщо у 2005р. в структурі товарної продукції тваринництва питома вага ВРХ складала 19,7%, то у 2012р. цей показник зменшився до 8,1%. Відносно обсягів реалізації молока, то тут відбулися незначні зміни. Взагалі по молоку можна відмітити, що в багатьох господарствах країни молоко є рентабельним [4].

Відносно обсягів реалізації свиней у структурі товарної продукції по Україні, то маємо покращення показників, з 16,9% у 2005р. до 22,3% у 2012р.

Суттєвого нарощення зазнала питома вага яєць курячих, за цей час показник збільшився з 18,3% у 2005р. до 27,4% у 2012р.

Що стосується іншої продукції тваринництва, то її питома вага за весь досліджуємий період зросла на 8,8 відсоткові пункти, з 4,7% у 2005р. до 13,5% у 2012р.

Щодо структурних зрушень в галузі тваринництва по сільськогосподарським підприємствам Харківської області, то тут відбулися значні зміни, як скорочення обсягів реалізації м'яса ВРХ – показники зменшилися з 18,0% у 2005р. до 7,2% у 2012р., питома вага молока за цей період незначно зросла – з 36,7% у 2005р. до 40,0% у 2012р.

Стосовно питомої ваги м'яса свиней, то маємо також погіршені результати, за аналогічний період цей показник зменшився на 13,2 відсоткові пункти: з 20,2% у 2005р. до 7,0% у 2012р.

Незначно зменшилися обсяги реалізації птиці, з 1,4% у 2005р. до 1,1% у 2012р.

Позитивну тенденцію у структурі товарної продукції по сільськогосподарським підприємствам Харківської області мають показники яєць курячих, їх питома вага з 17,0% у 2005р. зросла до 35,6% у 2012р.

Також стосовно питомої ваги іншої продукції в структурі товарної продукції, то її показники мають тенденцію до збільшення: з 5,9% у 2005р. до 9,0% у 2012р.

Дослідження галузевої структури за період 2005 – 2012 рр. в Харківській області та по Україні в цілому показали, що існує нерівномірність існування серед головних галузей сільського господарства: рослинництва та тваринництва. Також, потрібно відмітити не досить позитивні показники в галузі тваринництва.

Висновки. Проведені дослідження надали змогу проаналізувати

сучасний стан галузевої структури аграрного сектору по Україні та по Харківській області за період з 2005р. по 2012 рік. Предметом дослідження є тенденції зміни галузевої структури сільського господарства на різних рівнях господарювання та основні принципи оптимізації співвідношення рослинництва та тваринництва. Розкриті в статті стан галузевої структури сільського господарства та закономірності її зміни можуть бути враховані при формуванні стратегії покращання використання аграрного ресурсного потенціалу, орієнтація на необхідність більш повного використання можливостей великотоварних господарств при оптимізації галузевої структури з урахуванням соціальної й екологічної складової загального ефекту їх діяльності.

Література.

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. <http://www.minagro.gov.ua>.
2. Білорус О. Г. Глобальний сталий розвиток: [монографія]. /О Г. Білорус, Ю. М. Мацейко – К.: КНЕУ, 2006. – 488 с.
3. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва / М.Й. Малік, М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2010. – №5 – С. 3-12.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік / За ред. О. Г. Осаулєнка, від. за випуск Н. П. Павленко. – Київ: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 560 с.

УДК 338.434

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

**БОРИСОВСЬКИЙ Д.В., ЗДОБУВАЧ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Визначено особливості діючої системи держпідтримки фермерських господарств. Доведено, що державна підтримка фермерських господарств слабо пов'язана з результатами господарювання. Запропоновано при розподілі субсидій враховувати рейтинг фінансового стану одержувачів коштів з державного бюджету.

---

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор